

ИЗ АРХИВЕ ЈЕДНЕ БЕОГРАДСКЕ ПОРОДИЦЕ

Међу писмима и документима која се налазе код писца,¹ чува се и неколико приватно-правних докумената породице Николајевић који заслужују да буду објављени као архивски материјал, јер у њима има доста података који се односе на живот и делатност становника Београда и његове околине у време Првог и Другог устанка и доцније.

Први становник Београда из породице Николајевић био је Никола, рођен 1778 године у селу Честину, у Грузи, из старе породице Николајевића која се раније презивала Комненовић.² Један део ове породице преселио се због турског зулума, крајем XVIII века у Сурдук, у Срем, а Никола у село Остружницу, у Београдској Нахији. Благодарјећи боравку код својих у Сурдуку, где му је стриц био прота, Никола је још као дете научио да чита и да пише, па се као млад човек, као што је то онда био обичај за писмене људе, запослио 1805 године као учитељ, односно „магистер“ у селу Остружници. Никола је са кметовима села Остружнице склопио уговор да ће поучавати њихову децу у читању и писању за плату од 400 гроша годишње. Оригинални текст уговора, писан његовом руком, сачуван је међу породичним хартијама (прилог I).

После ослобођења Београда у Првом устанку многи Срби почеше да се селе и настањују у Београду. Међу овима је био и остружнички магистер Никола. Као један од ретких писмених људи оног времена, а пријатељ и сарадник вођа устанка, Никола је одмах ступио у

народну службу. За време Карађорђа налазио се на разним чиновничким дужностима, а године 1812 налазио се на дужности ђумругције у Београду. Један акт са његовим потписом у том својству налази се у Архиви града Београда. 21 фебруара 1812 године Никола је купио кућу у Београду за 400 гроша у тадашњем Другом кварту број 120, према породичном предању у данашњој Узун Мирковој улици. Кућу купује од Правитељствујушћег Совјета Народног који му на њу издаје Тапију број 284 с датумом 21. II. 1812 и са потписом Младена Миловановића, попечитеља, војног и печатом Правитељствујушћег Совјета (прилог II).

Поред својих чиновничких дужности, Никола је био и послован човек. Неколико дана после куповине куће он у ортаклуку са Јованом Шурадлићем почиње да гради воденицу у Београду, на Врачару, испод Паун чесме, а 1 фебруара 1817 са Милутином Савићем из Гараша, оцем Илије Гарашанина, отвара механу у Остружници, у којој је такође имао непокретног имања (прилог III и IV). Воденица је била на Мокролушком Потоку где су биле и остале воденице тог времена.

Последње године свога живота био је благајник кнеза Милоша Обреновића па је као такав погинуо 21 јануара 1822 у селу Црнући у лову од руке кнеза Милоша. Сахрањен је код манастира Враћевшнице.

После Николине смрти, његова жена Макрена остала је са двоје мале деце,

¹ Писма и документи потичу из оставине његове мајке Ирене Новковић рођене Николајевић.

² Михајило Драгић, Груза, Насеља српских земаља, књига 10, Српски етнографски зборник, књига XXI, Београд 1921, 336.

Алексом и Костом, у тешкој материјалној ситуацији. Децу је требало отхрани-ти и касније школовати, старијег Алексу у Богословији у Београду, а Косту нај-пре у Београду код Јоакима Вујића, а касније у гимназији у Крагујевцу. Из тог времена сачувана су два документа из којих се види да је Макрена давала и узимала новац у зајам. То су једна облигација и једна потврда о измиреном дугу (прилози V и VI).

Из овог периода интересантно је пи-смо које Макрена пише млађем сину Кости, тада ћаку Крагујевачке гимна-зије, са датумом 9 јула 1837 из Остру-жнице (прилог VII).

Међу списима из тога времена нала-зи се и обвезница Тривуна и Косте Дми-тровића од 1 маја 1819 године као и списак инвентара механе у Топчидеру од 22 маја 1822 године. Ова механа та-кође је била својина покојног Николе (прилог VIII).

Алекса и Коста завршили су школу. Алекса је после свршене школе постао канцелариста кнежеве канцеларије. 4 маја 1840 он је купио од Ђорђа Божи-новића, писара турског језика, кућу у Београду спрам чесме Циганлије, у да-нашњој Бранковој улици. (прилог IX). Под бр. X, XI и XII налазе се као прилози свидјетелства, односно тапија ранијих власника ове исте куће односно плаца, а које су при куповини, по тада-шњем обичају, предане Алекси. Алекса је умро у Београду 1855 године као по-моћник начелника округа Београдског. Поменуто имање продао је пре своје смрти.

Млађи син, потоњи политичар и исто-

ричар Коста Николајевић (рођен 26-X-1821)³ после завршене Крагујевачке гим-назије, одлази године 1840 као државни питомац у Париз и Лондон, одакле се враћа у отаџбину 1845 и одмах постаје секретар Кнежеве канцеларије, а не-што касније секретар српског заступ-ства у Цариграду. Године 1847 у својој двадесет шестој години постао је срп-ски заступник (капућехаја) у Цариграду. Коста се 1848 оженио кћерком тада-шњег српског кнеза Александра Кара-ђорђевића, после чега се поново вратио на дужност у Цариград. Године 1856 постао је министар унутрашњих посло-ва. На томе положају је остао све до 1858 године када га је заменио Илија Гарашанин.

После поновног доласка кнеза Ми-лоша 1858 године на власт, Коста Ни-колајевић остао је у Београду све до 1862 године. Тада је отишао у иностран-ство, где је живео све до своје смрти. Најпре је живео у Будимпешти, радећи у архиву Матице Српске, која се у то време тамо налазила, затим у Грацу, у Швајцарској и у Паризу, где се дуго задржао, црпећи у њему такође грађу за своја научна дела која је започео још у Цариграду служећи се тамошњим архивима. У сачуваним документима налази се и уговор између Косте Ни-колајевића и Гавре Ристића којим Ко-ста 10 маја 1860 издаје под кирију своју кућу на Теразијама Гаври Ристићу (прилог XIII).

Када је 10 октобра 1868, после уби-ства кнеза Михаила, на настојање на-месничке владе донесен закон да сврг-нути кнез и његова породица не могу

³ М. Ђ. Милићевић, *Поменик знаменитих људи у српског народа новијег доба*, Београд 1886, 423, 431.

⁴ Научна и штампана историска дела Косте Николајевића су следећа:

а. О границама докле се је простирала област негдашњег пећког патријарха, *Гласник Српског ученог друштва* св. 8, Београд 1856.

б. Комненовке, или народне песме о срп-ским Комненима, поређене са предањима, летописима и споменицима, *Гласник Српског ученог друштва* 11, Београд 1859.

в. Српски Комнени по предањима и исто-

рији, *Гласник Српског ученог друштва* бр. 12—13, Београд 1860—1861.

г. Критичка покушења у периоду од првих пет (седам) векова српске историје, *Летопис Матице српске* 103—112, 1861—1869.

д. Стара историја српска, по домаћим пре-дањима. *Летопис Матице српске*, 113.

ђ. Поред тих историских радова Никола-јевић је издао у Бечу 1860 књигу под насло-вом *Српска беседа у латинском писму* а још као сасвим млад човек написао је у Београду 1845 *Кореспонденцију из Париза једног пи-томаца српског правитељства*. У овој кореспон-денцији третирана су финансиска и економ-ска питања.

имати непокретности у Србији него да их морају продати у року од три месеца, и Николајевић је морао ликвидирати своје и женине непокретности у Београду. За добијени новац купио је спахилук (мошеју) Херлести—деперати у срезу Телеорман у Влашкој. Још од 1867 имао је спахилук Крашан, у срезу Јаломница, у Влашкој. Овај последњи добила је на поклон његова жена Полексија од свога оца, свргнутог кнеза Александра (прилог XIV). Коста је умро 1877 године у Боксегу, у Мађарској, на имању свога таста.

Ово је последњи приватно-правни

докуменат породице у вези са непокретностима у Београду, а који је од значаја за прошлост града и живот његових становника из тога времена.

Интересантно је на крају напоменути да је на основу тестаментa последњег непосредног потомка Николе Николајевића Иде — кћерке Костине — преостала покретна и непокретна имовина 1946 године припала Београдском универзитету, и да је из њих у смислу жеље завештатељке основан „Фонд Косте Николајевића, министра и посланика на страни“, за награде вредним студентима историје и науке о финансијама.

П Р И Л О З И

I

КОНТРАКТ

Којим облигирају из села Остружнице кметови за магистра Николу Николаевича, којим и он подвезује вазда чесно децу поучавати ови доле речени кметова; и ако би са стране било да би деца долазила да овај исти магистар под ову исту плату, тојест 400 гроша, мора учити и више ништа ни од кога не тражити, то јест са својом вољом, већ ако би који кмет или ти буди трговац од своје воље што оће да да. Тако се на то кметови подписују да његову плату на четири кварта измирују без икаква изговора како три месеца тако да му даду 100 гроша.

Кнез Павле Лазаревич	Свјашченојереј
Паун Долинац	Марко Ненадович
Милоје Петрович	
Јован Тилич	
Паја Станкович	

Крста Станкович свешчен (о)
јереј Димитрије са целом селском општином вишечерчени њему издавати
Месеца Јулија 16ога 1805
Никола Николаевич учитељ

II

ТАПИЈА № 284

Даје се свакому на знање, како је Никола Николаевич купио кућу у Београду кварту Пом под Ном 120, за четири стотине гроша, и ту суму положио у касу народну, на које

му се ова с приложеним печатом тапија даје, да свак знати може, да је вишечерчени прави притежатељ од описате куће, и да је може по својој вољи држати или продати, а да му се нико у то нема мешати. Дано у Правитељствујушчем совјету народном.

у Београду, 21ог фебруарија 1812 год.

МП

Попечитељ воених,
Младен Миловановић

III

КОНТРАКТ

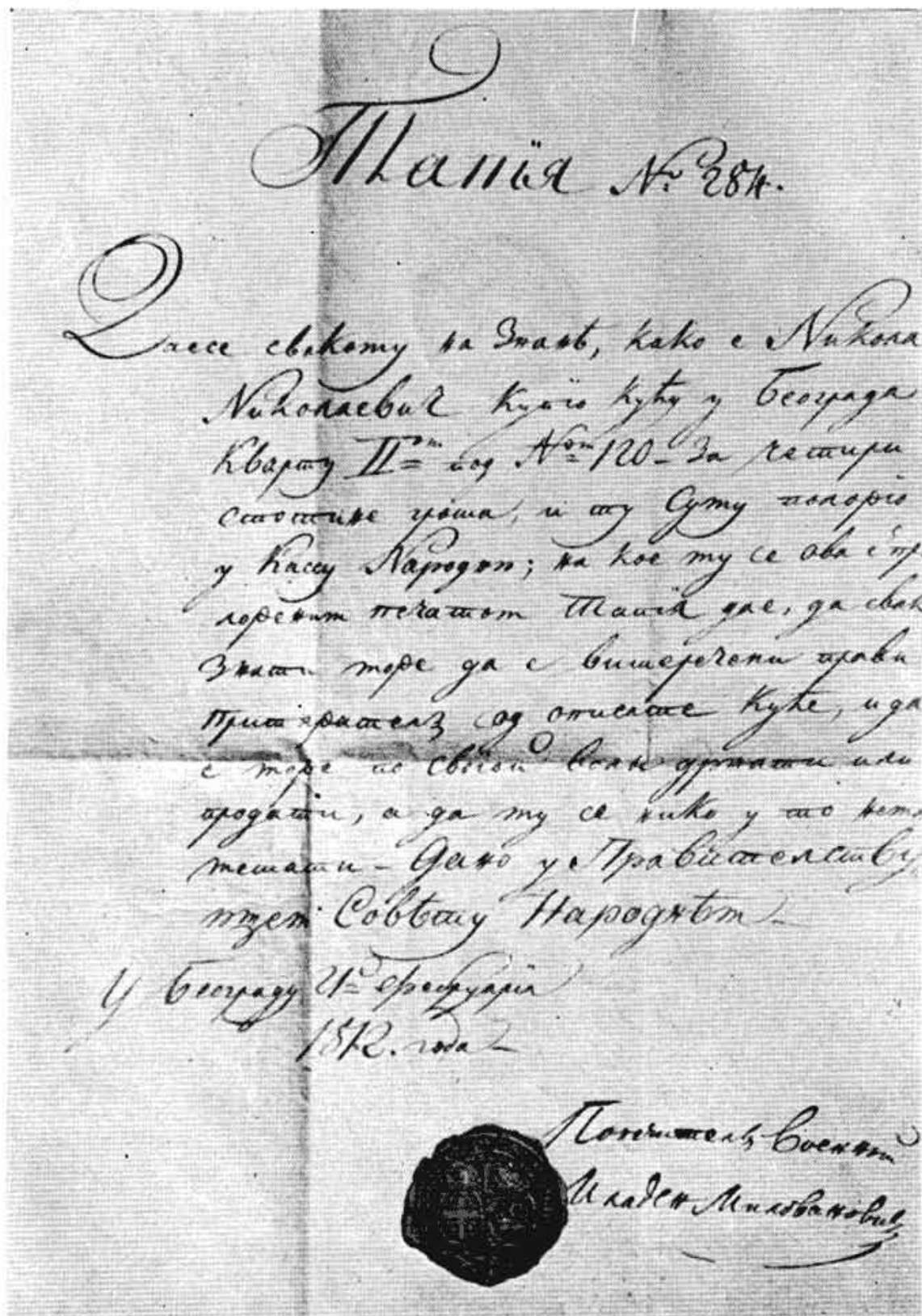
Данас на концу постављенога дна месеца, и љета, ми доле подписани почесмо у име Бога градити воденицу, прелаз у Врачару, изпод Паун чесме, на ортаклук на поле са тим уговором: да Јован Шурадлић својим трудом и трошком штогод за воденицу дрвено треба начини и кућу начини и да покрије с чим се може засад; и за ту сву дрвену оправу опредељувамо Јовану 275 гроша, и словом две стотине и седамдесет пет гроша. Никола Николајевић са своје стране што је потребно за воденицу гвожђа и камен да купи и јаз да ископа; и што за ове ствари више од 275 гроша потроши, овај вишак да се наполе подели; и тако по овому условију повремену и наши млађи да се могу владати после нас.

Састављено 27 фебруарија 1812 љета у Београду.

Сведоци
Стојан Младеновић

Никола Николаевич
Ћумругија
Јован Шурадлић
ортаци

Сл. 2 — Факсимил тапије издане 21. II. 1812 године Николи Николајевићу од стране Правителствујушћег Совјета Народног за кућу купљену у Београду. Оригинал се налази код аутора

Уговор о грађењу воденице

Дана 24. фебруара 1812. године, у Београду, између
 Николајевића и Јована Шурадлића о грађењу воденице у
 Београду, постављенога дна Млава, и ње,
 ми доле потписани погледом у име Бога
 Брадиши водењачу, и река у Брадару
 из воду Лаучу, тешиме на Брадару, нашо
 се с' њом уговором да Јован Шурад-
 лић својом шрудом, и широмом шло
 тово водењачу дрвено према на вичи
 и пућу на вичи, и да попре с' и мисо море
 за сав, и за ту сав дрвено Брадару, Бра-
 дару, до Јовану 24. Брада, и мисом
 где стоји, и сега мисом, и сега Брада
 и Николајевић са своје стране
 шло пошредом водењачу Брада, и на
 мисом да учини, и мисом за и мисом, и шло
 да где ствари зима и 24. Брада по-
 шром, знај и мисом да се на поле
 подела, и шло по двому у мисом, и
 времену и нашо мисом да се мисом
 владаши после нас

Состављено 24. фебруара 1812. г. у Београду.
 Николајевић
 Јован Шурадлић
 Столик министарства
 Брадар.

Сл. 3 — Факсимил ортачког уговора склопљеног 24. II. 1812. године између Николе Николајевића и Јована Шурадлића о грађењу воденице у Београду. Оригинал се налази код аутора

IV

КОНТРАКТ

Учињен међу господаром Милутином Савићем из Гараша и господаром Атанасијем Дукићем из Јање с једне стране и с друге стране господаром Николаем Николаевићем из Остружнице; како стајемо у ортаклук у меану у Остружници на брегу. Господар Милутин и Атанасије по конти Едека Меанскога половину платише, и унапредак што се Едека прибави да попуне тако равно и Николаевић половину Едека исплаћује, и Господар Милутин и Атанасије од своје стране сермије у Меану полагају — 445 гроша и 20 пара. Такожде и Николаевић од своје стране полагаје сермије 445 гроша и 20 пара; и од данас на два места равна, у движимом и недвижимом што Меанска Авлија окружава и у вајди, и у случају штете остајемо ортаци то јест Милутин Савић и Атанасије Дукић с једне стране, а Никола Николаевић с друге стране.
У Остружници 1^{ога} фебруара 1817

На то подписати Милутин Савић
и Танасије Дукић и Никола Николаевић ортаци

V

АТЕСТАТ

Дасмо на знање свакому суду како ми кнезови по налогу верховнога Господара Милоша Обреновића извидимо и пресудимо између Макрене и Пећанца како се за дуг који су тражили од Макрене поштено се наплатили и намирили. Зато дасмо писмо Макрени да не би могли Пећанци и њиови синови од Макрене до послетка ништа тражити.

У Остружници, 18 марта 1824 года.

Печат

НС

Обер кнез
Никола Станковић
Кнез Милош
Кнез Бошко
Кнез Митар

VI

ОБЛИГАЦИЈА

Сверху, ја доле подписани остаем дужан Госпоји Макрени Николаевићки дужан јесам 50 гроша и словом велим педесет гроша. И термин остаје до Митровадне поштено да јој платим.

Болшаго вјерованија поштено даје
У Београду, 21 маја 1826

Јован Брадаревић

VII

Којо моје мило дете, љубезно те мајка поздравља и љуби.

Ево сад имам прилику писати ти на твое послато писмо, што си ми писао и поручивао, кое знам да си често очекивао и жељно погледао, од Мајке поздравље и знање како смо овамо. Но к тому је много узрока једно што ми није имао ко да пише, а друго што никада нисам на смирењу и добром стању. А што си рад знати како је овамо, врло је мучно, слуге не имам, ливаду покосила нисам јербо је скупоћа, а особито ране немам, а људи ишту на пола да косе које морам и учинити само да не пропадну. Друго, јављам ти, које може бити да си чуо, да је, Богословија распуштена, и да је Алекса дошао кући, но други су распуштени на 2 месеца дана, а он више неће бити код куће него до наступајућег петка, из узрока тога што милостиви [Господин] а[рхи]е[пископ] и митрополит хоће да иде по епархији, а њега хоће да остави у консисторији у помоћи осталим члановима које ће трајати до самог септембрија месеца док опет у школу не пођу, и тако ми неће за ова два [месеца] од помоћи бити. Како разумевам из писма твојег да си се с неким тамошњим родом нашим распитао и распознао, и да би се један од њих могао одвојити и к нама приклонити. Тако, сине мој, гледај што боље можеш и настоји и избави га, а особито га обнадежди са сваком нашом добротом и благом и правдољубљем и ода моје стране и од ваше, да не буде какав злонараван или ленштина и нераденик, а ја га нећу од вас одвојити које сам родила и одгајила и равно ће ми на срцу бити, и питам има ли он жену и какво детенце и то немој остављати за после тебе, но сваким начином гледај када ти дођеш, доведи га са собом, да сав разговор и договор овде совершимо, ако су при оном разговору које ми пишеш, јербо, то нама није за удаљавање како је овамо, зашто кућа пропада и живо и мртво, а ја гледајући то сама себе у дешперат дајем те губим и свој живот, а он нека ништа не сумња будући што жели као баштине има доста, само нека он буде добар, а и ви како се с вашом науком обљуждавате можете срећни бити, која ће и њему међу вама добро бити. Ако си радо што и за мајку чути, долазила нам је о малом Спасовудне с плачем и жалашћу њеном тражила њеног јединца, а мојег и вашег брата и чичу, по собама по кући и

да смо разавѣ Свѣтлосту суду Кѣво ми Кнезод
 Помолоту Верховносе Тамогарска наша
 обрѣнобата
 и обрѣнобатѣ Пресуде мо и зметку макрѣне и асѣ
 за. Кѣво се зѣвѣтѣ Кѣво су Брѣвѣди одѣ
 макрѣне тамогарска и и асѣ и асѣ
 Зѣво дамо Тамогарска макрѣна да не да
 мотѣи макрѣна и асѣ. Асѣ мо и одѣ
 макрѣне да не да мѣла Кѣво Брѣвѣди,
 одѣ Кѣво. Николаевѣ
 Кѣво Тамогарска Брѣвѣди
 Кѣво мѣло
 Кѣво Рѣво
 Кѣво од мѣло

4 асѣ рѣво
 15: мѣло
 804
 332

Сл. 4 — Факсимил потврде о измиреном дугу Макрени Николајевић издаде 19.III.1824 године становницима села Пећана од стране обер-кнеза Николе Станковића и кнезова у Остружници. Оригинал се налази код аутора

свуд што око наше куће окружава с плачем, које јој покажем твоје једно писмо јоште в недељу писано мислећи да ћу ју са тим разговорити и утешити. Но сад се она јоште више опечали кад види да ништа о њој не спомињем и не сећам се, но у будуће не забора-ви што писати њој и ране њене колико то-лико залечиш, а и све њих поздрави, а нарочито Милу поздрави и честитај јој ново доби-вену кћер Јелисавету.

Јављам ти за Мацу како страда од њене опасне болести често и тешко, зато питај и ти сродника, неће ли они знати каквог лекара и проче који би могао исцелити. А Васу јед-нако отац настоји како би од нас исчупао и повео од којим се моја утроба не може лако раставити. Са тим остајем са својим сердцем од милостивог Бога желећи ти све даре
У Остружници, 9 јулиа 1837.

Твоја
Доброжелателњејша мати
Макрена Николајевић

Љубезно ми поздрави Г. Васу и његову Г. твоју стару мајку, за коју си ми се ти похваљивао а и од других чујем да ти је од њих добро као и код своје куће, и подај им сине ово љубезно поздравље, и нека ми опро-сте што им немам шта послати милости и љу-бави ради, које молимо се милостивом Творцу и нећемо заборавити њихово добро, но, ти сине, дужност испољњавај с почитанијем као синовљим.

Благоразумном Јуноши
Константину Николајевићу
слушатељу Гимназије Крагујевачке
Крагујевац

VIII

ОБЛИГАЦИЈУ

Сверху од 200 гроша и словом говорим две стотине гроша које ми доле подписани оста-смо дужни преко свега рачуна ове речене новце ћурчибаши Јордану Хаџигеоргиевићу. Термин остављамо месец и један дан и обле-гирамо се ове више речене новце без свакога изговора поштено да исплатимо. Облигацију дајемо за боље веровање.

Сведоци
Урош Ненадовић
Георгије Аврамовић
Аврам Крезин
Живојин Јовановић

У Београду маја 10га 1819

Горње суме платци
Тривун Дмитровић
и Коста Дмитровић

IX

СВИДЈЕТЕЛСТВО

Којим ја долеподписати признајем да сам продао кућу моју с принадлежећим јој пла-цем у Београду, наодећу се спрема Чесме Ци-галније, канцелисти Књежевске Канцеларије Г. Александру Николајевићу, за 21.000 гроша чаршкиски. Ову кућу ограничавају: с десне стране Раде Ковач, с леве стране Г. Стефан Радмиловић, с леђа удовица Василија, а с ли-ца друм водећи на Теразије, а има: с лица 11 фати и 4 шуха ширине, с десне стране у дужину 14 фати, 2 шуха и 6 цоли, с леве стране 19 фати, 1 шух и 6 цоли, такође ду-жине, а слеђа 11 фати и 7 цоли ширине.

Ово Свидјетелство снабдевене нуждним свидјетелима, и које му уместо тапије служи, дајем му да он од ове куће и плаца које сам му за горе речену суму новаца продао, од данас, као правни Саибиа постаје, и да га нико за исти плац узнемиравати не може, или ако би га ко, дошавши с каквим неосно-ваним свидјетелством, или и само правител-ство, тражећи да се што за исти плац плати, узнемиравало, те обвезујем се пред ниже ставленим свидјетелима свагда и у свако доба зато одговарати и платити.
У Београду 4 маја 1840 год.

Свидјетели:	Продавац
Ристо Тркић	Ђорђе Божиновић,
Анђелко Филибелић	писар турског језика
Тадија Јовчић	
Стеван Радмиловић	
Теодор Петровић	
Таса Хаџи Поповић	

Да је на предстојећем Свидјетелству под-писани продавац Г. Ђорђе Божиновић, писар турског језика, пред Судом Окружја Београд-ског признао, да је кућу своју с принадлеже-ћим јој плацем, спрам Чесме Циганлије на-ходећу се, Г. Александру Николајевићу, кан-целисти Књажевске Канцеларије, истинито под наведеним у Свидјетелству условима про-дао, и својеручно се на истом подписао, Суд Окружја Београдског сведочи и печатом као и надлежним подписима својим укрепљава.
№ 124

4ог маја 1840 у Београду

Председатељ Суда:
Лазар Арсенијевић
секретар

МП

Стефан Оберштаровић

X

СВИДЈЕТЕЛСТВО

С којим ја долеподписани свагда и на сваком месту сведочим, да сам моју сопствену кућу Будимиру Стевановићу продао за 1125 Гр. или хиљаду сто двадесет и пет гроша; и кућа се налази изван Варош Капије на Старом Гробљу, прама Циганске Чесме, између комшије Хаџи Богдана и Раде Крстића које кућна ограда износи ширине с лица 11 ½ фати дужине 15 ½ фати задњи крај ширине 7 ½ фати. И ја долеподписати својеручни крст полажем пред свидјетели да ни ја ни моји потомци ништа од вишереченог тражити немамо. У Београду 27^{ог} октобра 1837

Свидјетели	Продавац
Матеј Димитриевић, кочијаш	Сима Стевановић дунђерин
Кузман Костич Рада Крстич	

Предстојеће Свидјетелство као доставјерно потврђује Магистрат Окружја Београдског обичним подписима и печатом својим.

№ 591 28 октобра 1837 у Београду	Член Магистрата Подполковник Михаило Груловић, секретар

XI

СВИДЈЕТЕЛСТВО

Како ја долеподписани продајем кућу моју с милећем Господину Ђорђу Божиновићу за 120 талира, налазећу се спрема Чесме Циганлије. Ову кућу ограничавају комшије, с десне стране Раде Ковач, с леве Ђока Меанџија, с леђа милећ матере моје Василије, а с преда друм водећи на Теразије. Овај милећ садржава у себи дужине 15 ½ фати, од друма до краја, а ширине 11 ½ фати, и с леђа 7 ½ фати и 3 ½ шуха.

Да сам ја ову моју кућу истинито Господину Ђорђу продао, који ми је исплатио, и да је он прави притежатељ, да га нико узнемиравати нема, да сам му ја стару моју тапију коју сам од продавца Симе Стевановића, дунђерина узео, и потврђавам са долуподписаним

свидјетелима мојим својеручним крстом.
28 јулија 1839 год у Београду

Свидјетели	Продавац
Љубомир Јовановић, експедитор	Будимир Стевановић
Павле Миловановић, татарин	
Стеван Радмиловић	

Да је на предстојећој тапији подписани Будимир Стевановић у истој тапији означену кућу његову са милећем Г. Ђорђу Божиновићу продао, и покрај свога имена крст положио, сведочи Суд Окружја Београдског обичним подписима и печатом својим.

№ 69 19 март 1840 у Београду	МП

Председатељ Суда Окружја
Београдског
Лазар Арсенијевић
Секретар
Стефан Оберштаровић

XII

ТАПИЈА

Којом ја доле подписани, продајем од мог сопственог плаца у Београду код Циган чесме наодеће се, један комад Господину Ђорђу Божиновићу, за разширење његове авлије за 7 Цесарских који има с лица 1 фат и 4 цола, здољне или стражње стране 2 ½ фата и 2 цола у ширину и — фати у дужину. Дано у Београду 15 јануара 1840 године.

Сведоци:	Продавац
Таса Хаџи Поповић	Ђорђе Танасковић
Ставра Костић	
Ристо Тркић	
Стеван Радмиловић	

Да је на предстојећој тапији подписани продавац пред Судом Окружја Београдског признао, да је од свог сопственог плаца, један комад земље г Ђорђу Божиновићу продао, и да се својеручно на тапији подписао, сведочи Суд Окружја Београдског печатом својим и обичним подписима.

№ 178 25 маја 1840 у Београду	

МП	Председатељ Суда: Лазар Арсенијевић Секретар Стефан Оберштаровић

**XIII
КОНТРАКТ**

Између г Константина Николајевића с једне и г. Говре Ристића с друге стране, који је закључен на следећушћи начин:

1^{во} Даје вишеречни господар своју менау, кафану, дућан и све зграде с баштом, налазеће се на његовом плацу на Теразијама, г. Гаври Ристићу под кирију од Ђурђева дне 1860 године на унапредак за три године са уговореном киријом по дванаест словом 12.000 гроша чаршиски годишње.

2го У истим дућанима и зградама неће господар куће никакве оправке о свом трошку чинити. Зато, ако би кирајџија у истим дућанима и зградама штогод оправљао или дограђивао, које би његова потреба изискивала, то ће по истеченију рока контракту све такве оправке или доградње, уколико је што закивано, узидано или утврђено, на свом месту остати, без да ће кирајџија то моћи кварити и дизати, или зато какву накнаду од господара куће захтевати.

3^{ће} То исто разумева се и за башту, коју ће кирајџија дужан бити засадити воћем и дрвећем и у добром стању обдржавати. Но господар од куће задржава себи право у садашњем простору баште (не кварећи шталу) нове грађевине подизати без да је обвезан давати какву накнаду г. Гаври за плацеве, које од баште буду одузеле такве грађевине.

4^{то} Све ове дућане, меану и т.д. смети ће кирајџија и другима, како за добро нађе, под кирију издавати.

5^{то} Обвезује се кирајџија господару куће припадајућу кирију сваког месеца уредно плаћати рачунајући дукате цесарске, ако у овој монети буде плаћао, по курсу, који у чаршији буду имали у време плаћања.

6^{то} Кирајџија дужан ће такође бити у дућанима, авлији и испред авлије чистоћу набљудавати, и што би год полицајним мерама било наређивано, да на кући или око куће буде или не буде, сам о свом трошку извршивати.

7^о Од овог уговора ниједна страна неће моћи одступити: зато ако би кирајџија одступио, обвезује се једногодишњу кирију на суво платити, а тако исто и господар куће, ако би пре истеченија контракта кирајџију из исти дућана кренуо, обвезује се годишњу кирију натраг повратити.

8^о Зато стављамо два равногласна егземплара, од који ће код обе стране по један за бољу сигурност стојати.

Сведоци

Контрасити
К. Николајевић
Гавра Ристић

У Београду, 23 априла 1860 године

Истинитост горњи подписа Управителство вароши Београда одостоверава.

№ 4587

П№ 345

10 маја 1860 у Београду

I писар

Управитељ в. Београда
М. П. Капетан
Теодоровић

XIV

SCHENKUNGSURKUNDE

Ich endgefertigter Fürst Alexsander Karagegevits fühle mich hiemit aus vaterlicher Liebe und Neigung bewogen, meiner geliebten Tochter Fürstin Polixena Karagegevits, Ehegattin des Herrn Constantin Nicolaevits das mir eigentümlich gehörige in der Wallachey District Jalomnicsa gelegene durch mich mittels Kauf erworbene Gut Kraszan, samt allen klebenden Rechten und allen Zubehör schenkungsweise in das vollkommene Eigenthum und unwiederrufflich zu übertragen und raume derselben zugleich das Recht ein die grundbücherliche für Verleihung ihres Eigenthumrechtes auf das soeben erwähnte Gut auf Grund der gegenwertigen Schenkungsurkunde ohne mein ferneres Einvernehmen zu erwirken.

Pest, am 28 Oktober 1867

L. S.

proprio

A. Karagegevits m. p.

Auf Grund des am heutigen Tage sub 3 b 4138 aufgenommenen Protokolles wird von Seite des Gerichtes der K. Freistadt Pest die Echtheit vorstehender Unterschrift seiner hiergerichts persönlich bekannten Durchlaucht Herrn Fürsten Alexsander Karagegevits amtlich bestätigt.

Aus der den 28-en Oktober 1867 abgehaltenen Gerichtssitzung der K. Freistadt Pest.

Agonaszio, m. p.

Stadtrichter

L. S.

Heinrich Rupp m. p.

Notär

UN EXTRAIT DES ARCHIVES D'UNE FAMILLE BELGRADOISE

B. L. NOVKOVIĆ

On trouvera, sous ce titre, commentés et présentés, une quinzaine de documents originaux concernant les relations de droit privé de l'ancienne famille des Nikolajević de Belgrade. Ces pièces datent de la période des Premier et Second Soulèvements Serbes contre les Turcs, sauf quelques-uns d'entre eux qui sont moins anciens. Ces documents sont importants en ce sens qu'ils contribuent à l'étude des conditions économiques, juridiques et culturelles régnant à Belgrade à cette époque.

Nikola Nikolajević fut le premier de cette famille à venir s'établir à Belgrade. Né en 1778 à Čestin, en Šumadija, il était, chose rare dans la Serbie du temps des Turcs, un homme lettré et, bien qu'encore jeune, il avait rempli des fonctions importantes tant pendant les deux soulèvements que pendant le règne du Prince Miloš. Parmi les documents datant de cette époque notre attention est attirée en particulier par le contrat conclu en 1806 entre Nikolajević et les paysans du village d'Ostružnica et par lequel il se charge, en qualité de «magister», de l'instruction des enfants de ces paysans. A cette époque, les écoles n'existaient pas encore en Serbie et c'était là le seul moyen pour les gens d'alors d'apprendre à lire et à écrire à leurs enfants. Mais Nikola Nikolajević était aussi un homme d'affaires: en 1812 il achète au Pravitelstvujušči Sovjet (Conseil du Gouvernement) une maison à Belgrade et, plus tard, aidé par quelques-uns de ses amis, il y fait construire un moulin à eau et est propriétaire d'auberges à Topčider et à Ostružnica, comme le montrent certains documents présentés dans cet article. Nikola Nikolajević mourut, tué accidentellement par le Prince Miloš au cours d'une chasse dans la forêt de Crnuće; il occupait alors le poste de trésorier principal du Prince.

Des deux fils de Nikola Nikolajević, l'aîné, Aleksa, devint plus tard secrétaire de la Chancellerie Princièrè et le cadet, Kosta, ministre de l'intérieur sous le règne du Prince Aleksandar Karadjordjević dont il épousa la fille aînée, Poliksena. Kosta Nikolajević consacra toute sa vie à l'étude de

l'histoire de la Serbie ancienne et il est l'auteur de plusieurs travaux d'histoire remarquables qui lui vaudront d'être considéré comme le premier historien serbe à avoir traité l'histoire d'un point de vue scientifique. On trouvera également dans cet article certains documents de Kosta et d'Aleksa concernant l'achat, la vente et les baux de leurs immeubles de Belgrade.

Après l'assassinat du Prince Mihailo Obrenović, en 1868, Kosta a été obligé officiellement, en tant que membre de la dynastie déchue, de liquider tous les biens qu'il possédait à Belgrade et de quitter la Serbie. Il passa ainsi le reste de ses jours à l'étranger, notamment sur ses deux propriétés en Vallachie dont une avait été achetée par lui-même tandis que la seconde était un cadeau de noces fait à sa femme Poliksena par le Prince Aleksandar, son père (l'acte de donation se trouve parmi les quinze documents présentés ici). Kosta Nikolajević mourut en 1877 à Bokszeg, en Hongrie.

Enfin, il est intéressant de noter que le dernier membre de cette famille, Ida Nikolajević, décédée en 1945, a légué tous les biens mobiliers et immobiliers de la famille à l'Université de Belgrade qui est chargée d'en répartir les revenus sous forme de bourses à certains de ses étudiants.

Illustrations dans le texte:

- Fig. 1 — Fac-similé de l'accord signé le 16 Juillet 1805 entre les paysans du village d'Ostružnica et Nikola Nikolajević par lequel celui-ci s'engage à se charger de l'instruction de leurs enfants.
- Fig. 2 — Fac-similé de l'acte octroyé le 21.II. 1812 par le Pravitelstvujušči Sovjet Narodni à Nikola Nikolajević pour une maison achetée à Belgrade.
- Fig. 3 — Fac-similé d'un contrat d'association passé le 24.II.1812 entre Nikola Nikolajević et Jovan Šuradlić pour la construction d'un moulin à Belgrade.
- Fig. 4 — Fac-similé de la confirmation de la liquidation de la dette Makrena Nikolajević délivrée aux habitants du village de Pečani par l'ober-knez Nikola Stanković et les knez d'Ostružnica.